

6/12 Názvosloví iontů, atomových skupin a koordinačních částic a sloučenin

Ionty

- 1) Kationty jednoatomové: název prvku + koncovka podle oxidačního čísla
  - draselný = K^+ , hořečnatý = Mg^{2+} ...
- 2) Kationty víceatomové: zakončení: -onium
  - amonium = NH_4^+ , fosfonium = PH_4^+ ...
- 3) Anionty jednoatomové (a některé víceatomové): koncovka: -id (+ ový)
  - hydridový = H^- , oxidový = O^{2-} , disulfidový = S_2^{2-} , nitridový = N^{3-} , peroxidový = O_2^{2-} , fluoridový = F^- ...
- 4) Anionty od kyslíkatých kyselin: podle oxidačního čísla příslušné kyseliny
  - manganistanový = MnO_4^- , heptaoxotetraboritanový = $B_4O_7^{2-}$ ...

Atomové skupiny

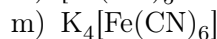
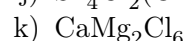
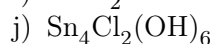
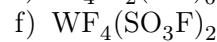
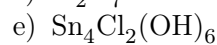
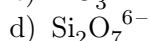
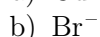
- a) neutrální (elektropozitivní) s kyslíkem (jinými chalkogeny) – zakončení -yl (bez ohledu na náboj)
  - hydroxyl = OH, karbonyl = CO, nitrosyl = NO, thionyl = SO, sulfuryl = SO_2 , nitryl = NO_2 ...
- b) s nábojem – v názvu se užíje oxidační číslo
  - uranyl (2+), popř. uranyl (VI) = UO_2^{2+}
- c) jako součást sloučeniny
  - chlorid karbonylu = $COCl_2$, sulfid nitrosylu = NOS...

Koordinační (komplexotvorné) částice a sloučeniny

- molekuly (ionty) – k centrálnímu atomu je přiřazeno několik atomových skupin – tzv. ligandů
- komplexy – sloučeniny, které obsahují jednu nebo více koordinačních částic (centrální atomy tvoří hlavně atomy přechodných prvků: $Pt^{II,IV}$, Co^{III} , Cr^{III} , Ni^{II} ...)
- počet jednovalných ligandů připojených k centrálnímu atomu udává koordinační číslo atomu
  - $[Fe(CN)_6]^{4-}$ = hexakvanoželeznatan(ový) anion
- všechny ligandy umístěné v hranatých závorkách jsou vázány na centrální atom koordinační vazbou; tvoří tzv. vnitřní koordinační sféru
- názvy: symbol centrálního atomu, za ním ligandy v abecedním pořadí; při dvou a více atomech (skupinách) se používají závorky
  - NO_2^- = nitro, SCN^- = thiokvano..., $[Ag^+(NH_3)_2]Cl$ = chlorid diaminostříbrný (1+)
  - $[Co(NH_3)_5(H_2O)]Cl_3$ = chlorid pentaamino – aqua kobaltitý (3+)
- kladný oxidační stupeň centrálního atomu se vyjadřuje pomocí koncovek: -ný, -natý...
- záporný oxidační stupeň centrálního atomu se vyjadřuje koncovkou -id (Co^{-I} = kobaltid)
- název koordinační částice může být doplněn údajem o celkovém náboji; počet centrálních atomů a ligandů se vyjadřuje (násobnými) číslovkovými předponami – např. $Na_3[Ag(S_2O_3)_2]$ = bis (thiosulfato)stříbrnan (3-)sodný
- elektroneutrální ligandy – vzorce a názvy
  - H_2O = aqua, NH_3 = ammin, NO = nitrosyl, CO = karbonyl...
- ligandy se uvádějí v abecedním pořadí, rozhodující je počáteční písmeno názvu (ne číslovková předpona); názvy ligandů začínající „ch“ se řadí podle „c“; začíná-li více ligandů stejným písmenem, rozhoduje druhé (popř. třetí) písmeno
- významné aniontové ligandy
  - ion: název aniontu – název ligandu (končí na „o“)
  - F^- : fluorid – fluoro, Cl^- : chlorid – chloro, OH^- : hydroxid – hydroxo, O_2^{2-} : peroxid – peroxo, H^- : hydrid – hydrido, S_2^{2-} : disulfid – disulfido, CN^- : kyanid – kyano, NH_2^- : amid – amido...
  - S^{2-} : sulfid – thio, HS^- : hydrogensulfid – merkpto, SO_4^{2-} : síran – sulfato, SO_3^{2-} : siřičitan – sulfito, $S_2O_3^{2-}$: thiosíran – thiosulfato, CO_3^{2-} : uhličitán – karbonato, PO_4^{3-} : ortofosforečnan – fosfato, HPO_4^{2-} : hydrogenfosforečnan – hydrogenfosfato...
- obsahuje-li sloučenina různé ligandy, jejich názvy se oddělují pomlčkou, poslední ligand se od názvu pomlčkou neodděluje – např.: $[Co(NH_3)_3(H_2O)Cl_2]Cl$ = chlorid triammin–aqua–dichlorokobaltitý (anion sloučeniny = podstatné jméno, kation sloučeniny = přídavné jméno)

Příklady k procvičování

1) Napište názvy

2) Napište vzorce

a) kation stříbrný

b) anion hydrogensulfidový

c) anion siřičitanový

d) anion dekaoxotrifosforečnanový

e) dusičnan-dihydroxid bismutitý

f) chlorid-fluorid-bis(síran) hexasodný

g) bis(uhličitan)-difluorid triměďnatý

h) fluorid-tris(fosforečnan) pentavápenatý

i) dichlorid-pentoxid tetraantimonitý

j) uhličitan-dihydroxid diměďnatý

k) dihydroxid-dikřemičitan tetrazinečnatý

l) chlorid-oxid bismutitý

m) hexakvanoželezitan draselný

n) tetrakarbonylnikl

o) tetrahydridohlinitan lithný

p) chloridpentaammin-aquakobaltitý

q) bis (thiosulfato)stříbrnan (3-) sodný

r) tetraammin-bis (hydrogensulfito) ruthenatý komplex

s) tetrafluorostříbřitan (1-) draselný

Řešení

1) Názvy

a) kation měďnatý

b) anion bromidový

c) anion dusičnanový

d) anion heptaoxidikřemičitanový

e) dichlorid-hexahydroxid tetracínatý

f) tetrafluorid-bis(fluorosíran) wolframový

g) tetrahydroxohlinitan sodný

h) chlorid-hydroxid vápenatý

i) hydrogendifluorid draselný

j) tetrafluorid-bis(fluorosíran) wolframový

k) hexachlorid vápenato-dihorečnatý

l) pentakyanonitrosyl železitý

m) hexakvanoželeznatan draselný

2) Vzorce

